Број 107. У Новом Саду у среду 14. маја 1903. Година XXXVIII.

„Застава“ излази сваки дан осим понедељника и дана за свецем.

Цена је за Аустро-Угарску: на један месец 2 кр. 40 пот., на четврт године 7 круна. За Црну Гору, Србију, Немачку, Румунију, и за све остале стране земље на четврт године 10 круна.

Народним бројевима од петка цена је: за кола године 2 круне, на целу годину 4 круне.

Поједини бројеви стају 10 потура.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

Издање: „Рада“ деоничарског друштва за издавање српских књига и новина у Руми.

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „Заставе.“

Уредништво и администрација „Заставе“ је у кући г. Јов. Т. Чавића, на пијаци.

Рукописе не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 потура.

Из Маћедоније.

— Допис „Застави“. —

Солун, на св. Ћирила и Методија.

Већ се опажа знатно, да је турска војска успела, да уништи и разори комитетске чете. До душе комитетска акција није престала, они још непрестано и даље агитују и даље муче Маћедонце; али борбе с турском војском тако рећи више и нема. Пре десетак дана сретала се војска на више места с омањим комитетским четицама, свака од по десетак људи, и наравно, да су и оне биле разорене, као и све оне веће, које су им претходиле.

Од већих сукоба био је један такође пре 10—12 дана у планини Годен, срез османски, вилајет косовски. Ту се војска сударила с једном четом од 40 људи и отпоче борба. Није дуго потрајало, чета је већ била разбијена, јер је преко 20 четника лежало мртвих. Али у томе моменту дође четницима помоћ од 200—300 душа. Како је војска већ била заморена, то најмакам телеграфским путем затражи помоћи од надлежних, која после кратког времена, у једном одреду војника, из Штипа и дође. Битка је трајала до саме ноћи. На бојишту остало је преко сто мртвих четника, а остали су успели по ноћи побећи. И турска војска имала је доста губитака око 25 које мртвих, које рањених војника, а међу њима и 1 капетан и 1 поручник. Као што рекох, ово је била једна од најглавнијих борби, осим тога их није било.

Иначе затварање Бугараша непрестано траје. Тако је у селу Малој Брезници ухваћено 17 комита и с оружјем заједно одведено у Скопље на суђење. Исто тако компромитовано је врло много сељака по разним селима у кочанском срезу, да су имали учешћа с комитама, те су позатварани; а и доста првака бугарских је затворено и у Кочанима. — У Скопљу има преко 100 Бугараша позатвараних и води се над њима врло строга истрага Говори се, да је по исказима неких оптужених, јако компромитован бугарски трговачки агент у Скопљу, Теодор Недкоф, а исто тако и више владика бугарских у Маћедонији.

Међу тим овде у Солуну нарочити војни суд, чији је председник Едиб-паша, непрестано ради у ствари афере бомби и динатита у Солуну. Атентатор Ђорђе Милев, већ је осуђен на смрт, због експлозије фрацуске лађе „Гвадалкивир“. Тај је атентат он лично учинио, као што сам и признаје. Остале су пресуде још непознате, сигурно још нису ни донесене. А „Беаз кула“ (бела кула) солунска препуна је самих Бугараша. — Како тим залуђеним комитама ништа није свето, довољно је да вам испричам укратко само овај догађај. Кад су хапшени по Солуну сви Бугараши, ухапшен је и неки Никола Јаћимов, родом из Велеса. Он изгледа да није имао никаква учешћа у солунским атентатима, али је свакако знао за више комитетских тајана. Кад су га затворили у „Беаз кулу“, затворили су га заједно са осталим бугарашима, а ни једног Турчина ту нема затвореног, да би се помислило, е је злочин учинио какав Турчин. Да ли из страха да им Никола не изда тајне ако га Турци почну стављати на муке, или из каквог било разлога другог, другови његови, комитетлије, угуше га и онда га спусте доле, кроз прозор Беаз куле. Кад је лекар прегледао убијеног, видео је да нема никакве друге ране, сем нешто мало на челу, и то како је главом ударио о камење; дакле није могуће да је сам скочио кроз прозор доле, т. ј. да је сам себи одузео живот, јер би се морао далеко више убити; међу тим врат му је био са свим модар, како су га појасом стегли и угушили! Доиста страшно нечовечан случај! Ово је најбољи доказ какве су бугарске комите; кад тако поступају са својим присталицама, може се тек мислити како поступају спрам српског народа у Маћедонији!

Срдан.

Нови Сад, 13. маја.

Одбрана управника вароши Београда При закључку листа, добили смо 120 број београдског полузваничног листа „Слоге“ од јуче, понедељника. У њему има почетак одговора Јаши Томићу, на његове чланке у „Застави“: Какво се зло спрема у Србији?

У овоме делу одговора има читавих стубаца о томе: Какав је човек Сава Ивановић? Како је он нудио своје услуге и црногорском кнезу и управнику вароши Београда и слично. Ово што је написао г. Маршићанин до сад, био је прилично излишан посао. Није реч о томе: Ко је и какав је Сава Ивановић? Та нико није ни тврдио, да је г. Божа Маришићанин послао писма Сави Ивановићу. Него реч је о ономе што постоји црно на бело. Реч је о писмима, која је писао госп. Маришћанин Пери Новаковићу.

А о томе има до сад само две кратке примедбе. „Да је г. Томић требао сам да прочита та писма, а не да му их они (Сава Ивановић и Пера Новаковић) читају. Даље требао је да каже (Томић): „Имали непобитних доказа, да сам и писма о којима је реч писао ја, а не само адресе, јер г. Томић знаде, да се у један адресован куверт може метнути и туђе ненадлежно писмо, н. пр. писмо, који је написао сам Пера Новаковић или Саво Ивановић или ко други.“

Сачекаћемо и завршетак одговора. Но већ по овом видимо, колико је сати. Нису Томићу читали она писма из неке даљине Сава Ивановић и Пера Новаковић. Та су писма лежала на столу отворена, и читана су, а и Томић уме читати. Што се тиче друге примедбе г. Маришћанина она не стоји. Томић није тврдио, да је г. Маришћанин писао **само куверте**.

Он је у 101 броју „Заставе“ изрично тврдио, да има једно писмо, које је како се њему учинило писано младићском руком, и да Пера Новаковић тврди, да је то рукопис Маршићаниновог сина. Даље је тврдио Томић, да има писама, која су писана са писаћом машином. Али је тврдио и то да има и писама која су писана руком г. Боже Маршићанина а не само куверте. Како може г. Маршићанин писати, да је Томић тврдио, како је г. Маршићанин писао **само адресе**?

Но, сачекајмо и крај одговора г. Маршићанина. И нами ће мило бити да се ова ствар рашчисти. Ал како је почело, тешко ће се рашчистити у оном правцу, како то жели г. Маршићанин.

Манастирско питање.

VI.

Врдник: Стање благајне

примак . .	7245 ф.	33 н.
издатак . .	7142 ф.	36 н.
чисто . . .	102 ф.	97 н.

Примећено да настојатојатељ води ра-

ПОДЛИСТАК.

Берлински конгрес 1878.

УСПОМЕНЕ ЈОВАНА ДРАГАШЕВИЋА.

Шта је Стара Србија, а шта је Лазарева Србија? — Ревиндикација. — Косовски вилајет. — Лим граница по уговору између Србије и Црне Горе. — Мемоар о увећању Србије. — Карте уз мемоар

(Свршетак.)

Ну и правда и историја од мене траже да кажем, да смо за све то ми сами много, па готово и све криви.

Да би ме разумели, а опет да не би ове моје успомоне прешле на друго поље; јер бих морао ређати све наше грехове од 50 година на овамо, — ја ћу да испричам ову малу епизоду, опет из мога бављења у Берлину приликом конгреса, па ће читалац ваљада и сам видети, и чега се тиче, и јесмо ли грешили.

Моју етнографску карту, на којој сам ја обележио тражбину кнежевине Србије, Ристић (ко ли?) послао је још раније из Београда и дао Киперту, тада најчувенијем картографу балканскога полуострва.

Пошто је у то време и Киперт био издао етнографску карту балканскога полуострва, али наравно на нашу штету, то ме је Ристић, кад смо у Берлину били, слао к њему, да му бајаги обавештења дајем.

Ја сам говорио Ристићу, да то не иде. Ја нисам ни чим код тога света, нарочито код људи од науке, легитимиран за надлежног у томе. »Како може он мени веровати што-год, кога сад први пут и види и чује? Србија нема ни једне етнографске карте пре овога времена издате ма од кога, а камо ли још човека, већ раније на тој грани науке познатог посленика. И кад сам вам ја пре два месеца предлагао, да издамо што пре једну карту, на којој би био наш интерес заступљен, ви сте пронашли, да би то скупо било (око 100 дуката), и на томе је остало. А Бугари, као што сам вам тада говорио, имали су етнографске карте (на равно у њихову корист) и на немачком и на енглеском језику. И Грци су имали (опет за свој рачун) такве карте и на француском и на енглеском језику. Само Срби и само они нису имали никакве карте и ни на каквом језику. А сад ме шиљете, да се код човека срамотим. И како бисте се ви нашли у часу кад би ми он изјавио, да је Српско Учено Друштво узело за свог члана Лежеана једино зато, што је он саставио прву етнографску карту балканскога полуострва. Ви сте тим признали, да је та његова карта добра, а — он је све то означио, да су Бугари? И моја карта у томе погледу има ту Лежеанову за свој основ. — Ја дакле не могу да идем том човеку«.

Онда Ристић узме службени тон и заповеди ми да идем, и ја — одем.

И помислите! Како ми је било, кад је Киперт заиста после краткога разговора потргао Лежеана?! Ја просто у земљу да пропаднем, и признајем да нисам умео да се одбраним.

И још рече: »Ето, из Београда и мени послаше неку карту. Нити знам ко ми је послао, ни који је правио! Е, мој господине, политика и наука није једно исто. Ево, видите колико ја желим, да сам коректан у својим картама, Ја сам дао Рихарду (сину) да учи руски, те да би правилније називе исписао«.

Мени чисто свану, кад он говор окрете на то, па му кажем: »Заиста, то сте добро учинили, јер највеће погрешке, осим што се гласови словенски не могу јасно да означе словима латинским, бивају и од тога, што ви Немци, (па и Французи) немате промене у падежима, а Словени имају. Ви упитате човека: одакле си? — да би дознали име места — а он вам одговори н. пр. из Берковца, и ви (мислећи да је то nominativ) запишете Берковца док међутим треба Берковац, а видите то много уди нама Србима, јер nominativ Берковца

чуне, а јеромонах је неспособан за економију, по сопственом признању, те економија пати. Газдинство је по реду прибележено.

Хопово: Примак . 11.193 ф. 77 н.
издатак . 10.952 ф. 49 н.
чисто . . 241 ф. 28 н.

Газдинство прибележено, па примећено, да је сеча шуме обустављена што је сечена преко сваког реда 25½ јутара најбоље шуме те је турнус сече смањен на 10 год. на 2½ јутара, а то је учинила државна власт". За тим се вели ово: „Само смо пазили у штали и шупи чудо т. ј да су од највећи греда велики комади одрезани, а на упит дознали смо да је то дао одрезати бивши настојатељ Дошен кад му је требала грађа за звона".

Велика Ремета: Газдинство је прибележено, а утврђен

приход . . 8431 ф 60 н.
издатак . . 8421 ф. 37 н.
чисто . . . 10 ф. 23 н.

Па се вели: „*Примећује се да јв т. г продан један шљивик за 1825 ф. од тих је користоносно укњижено 1500 фор. за 99 ф. купљена једна парцела, а 226 ф. употребљено на виноград.* (Не наводи се по чијем је одобрењу то учињено).

Гргетек. Газдинство пописано, стање благајне утврђено,

примак . . 29.186 ф. 19 н.
издатак . . 23.022 ф. 20 н.
чисто . . . 6.166 ф 20 н.

Примећено, да је економија у цвету сва здања у добром стању, али притужено, да манастир мора на монашку школу да *даје 1700 ф. а то је по притужби неоправдано.*

Крушедол. Газдинство прибележено редом, а стање благајне утврђено је овако!

приход . . 39.521 ф. 23 н.
издатак . . 38.129 ф. 32 н.
чисто . . 1.391 ф. 71 н.

За тим је примећено: „*Овај манастир имао је лањске године дефицита 4000 фор. а изгледа да ће и ове године бити дефицита, што ће показати коначни годишњи рачун*". (Опаска: Зашто да буде дефицита, кад је исказана готовина са 1391 ф. 71 н., а до краја године је тек месец дана!)

Беочин. Газдинство убележено, а новчано стање није се могло утврдити, те се вели: „*Новчани дневник нису могли потписани угледати, пошто се у закључаној соби отсусног намесника налазе*". Стоји још, да су сва здања у доброме реду.

Раковац. Газдинство побележено, а стање благајне није утврђено, а не каже се зашто. Примећено је ово: „Зграде нису у најбољем стању, особито црква и манастир, треба врло нужне оправке, јер прети рушење". И онда се износи, да је ревизору за један дан исплаћено 50 фор. и ту се тражи разјашњење.

На крају извештаја стоји прибележено: „не стоји онај назор, да ти манастири сада назадују, *и да би још бољи напредак био, кад би економска управа спремнија била, и кад би строжији надзор пос ојао.* Напредак се мотивише тим, што манастири дају 8350 фор. на монашку школу, епархијски фонд и ревизора.

Опаска: Из овога извештаја види се ово:

а.) Да се у неким манастирима не води чак ни обичан рачунски дневник.

б) Да су здања на многим местима у жалосном стању и да ту треба оправака.

в.) Да су чињене продаје имања без надлежног одобрења и против постојећих прописа.

г.) Да су настојатељи (поједини), чак новац код себе држали, као и то, да су прављени неоправдани дугови без одобрења.

д.) Да су сами калуђери признали своју неспособност у управи и руковању са оваковим имањем.

ф.) Тражи се савесна и стручна управа за та газдинства, па да носе оно што могу носити.

ж.) Поред свега тога надзорници не износе никаквих предлога да се ко позове на одговор. *Просто траже савеснију, стручнију и вреднију управу и тачнији и савеснији надзор.* Но ти надзорници су Иларион Руварац и Михајило Рогулић!

Чланови: Ђорђе Влаховић и др Ника Максимовић, под бројем С. О. 9811|3310 ех 1897. подносе извештај на манастир Бођан. Газдинство означено, новчано стање није утврђено. Један део зграда трошан, али се оправити не може, пошто је манастир у газдинству опао од како је виноград пропао.

Чланови: Ђорђе Влаховић и др. Тоша Недељковић подносе извештај на манастире епархије темишварске 11. јуна 1898. бр. 4796 1205

Бездин. Стање благајне:

приход . . 20.378 ф. 49 н.
расход . . 20.412 ф. 51 н.
чисто . . 65 ф. 98 н.
дуга има . 16.403 ф. 78 н.

(Опаска: Овај дуг се морао повлачити од више година, па онда како се могао дати зајам епископовом зету са 6%?)

Сва здања су у добром стању и реду.

Свети Ђурађ:

приход . . 11.537 ф. 78 н.
расход . . 11 050 ф. 23 н.
чисто . . 487 ф. 23 н.

Манастир је сам издао земљу под закуп за сноту . . . . . 7620 ф. — н.
Дуга за закуп земље има 4000 ф. — н.
Сва здања су у реду и у добром стању.

У главном извештају повереников на ове манастире, предлаже се савесност и редовно вођење књига. Па се предлажу још неке мере, и вели се: *Једна би се мера састојала у томе, да се у манастирима поставе стални настојатељи, који су с једне стране више одговорни за своје послове, а с друге стране у свом сталном положају већим маром руководе манастирске послове.*

Друга би се мера састојала у чешћој контроли чега ради би од користи било, кад би се сваке године изашиљала поверенства саборскога одбора.

Опаска: Констатовано је, да је манастир Свети Ђурађ издао своју земљу под закуп, да се тражи да поверенства саборског одбора иду у манастире и воде контролу, с тога, што би управа савеснија била.

Извештај Јована Станковића и д ра Тоше Недељковића од 3.|10. 1878. године број С. О. 6866|1676 на манастире у пакрачкој и горњо карловачкој дијецези и на епископска добра тих дијецеза.

Пакра:

приход . . 2480 ф. 47 н.
расход . . 2480 ф. 41 н.
чисто . . . — ф. 06 н.

Ништа није обезбеђено од понора и не воде се прописане књиге. Црква и зграде су у добром стању.

Ораховица:

приход . . . 6992 ф. 60 н.
расход . . . 6991 ф. 48 н.
чисто . . . 1 ф. 12 н.

Тражи се да се ствар растеретница изведе на чисто, јер је неке неовлаштено продао Теофан Николић. Тражи се даље, да се грунтовним изводима означи и искаже иметак. Црква и здања за становање у лошем стану.

Лепавина:

приход . . . 6240 ф. 61 н.
толики издатак 6240 ф. 61 н.

Сувишка нема, тражи се да се посед искаже грунтовним изводима. Црква и зграда у добром стању.

Гомирје:

приход . . . 4592 ф. 21 н.
расход . . . 4592 ф. 21 н.

Сувишка нема. Сама обвезница у своти 17 000 ф. које се налази код народних фондова.

Манастир има спор са прњаворцима, који треба рашчистити. Црква и зграда у добром стању. Резиденције у Пакрацу и у Плашком у добром стању.

У опћем прегледу се вели, да манастири имају велика утицаја на народ па се додаје: „*У том погледу деле потписани оно мишлење многих чланова наше цркве, по којем би наши манастири најбоље могли одговарати својој сврси кад би се сва манастирска добра давала под закуп, те кад би се тим начином стечени приходи подједнако трошили на подмирење манас ирских и других црквених и просветних потреба*".

Опаска: За време рада овога саборског одбора (од 1890. год.) око управе у манастирским имањем била је скинута калуђерска управа у *Пакри* (пакрачка епархија) у *Војловици и Месићу* (вршачка епархија) *те су заменуте мирском управом.* Ово су учиниле автономно црквене власти. *Као што се види саборски одбор је такођер од постонка свога (год. 1864.) вршио сва права око управе са овим добрима коју је дотад вршио сабор, а која права народу пружа кр. решкрипт од 1868. год. И тако тај позитиван закон није остао мртво слово него је 70 год. примењиван и практикован.*

или Берковце то је бугаризам!«

Кад сам се од њега вратио, Ристић, видећи ме кисела, осмејкиваше се, а Цукић ме упита:

»Но како прођосте?«

Ја му рекнем:

»Да је било могуће, да сте и ви у близини били, па кроз кључаницу гледали и слушали, ви бисте се зацело зачудили, како је моја бојазна била — пророчанство! Јер заиста он ми је изнео Лежеана«.

»Па како сте се ви нашли?«

»Па како сам могао! Једино што сам у оправдање бајаги могао навести, било је то, што сам му рекао, да је Учено Друштво тада ценило само његов труд за балканско полуострво, ма да има тамо грубих погрешака. Међу тим међу члановима онда није било ни једнога, који је и најмање познавао етнографију полуострва, јер ни с географијом његовом нису били упознати, па их је било и таквих, који нису умели карту ни да читају. Ето, такво је било тада наше »Учено Друштво««.

»Ну, како му драго«, рече Киперт, »тек Лежеан остаје као надлежан«.

Ето, из тога примера може читалац лако да разуме и појми грехове наше интелигенције од 50 година на овамо...

Политички преглед.

Угарски сабор. У седници од понедељника отдочела је и опет расправа о „ex-lex"-u. Први је говорио Ђула Нос, који је одономад иступио из либералне странке. Говорио је против тога, што је влада ушла у ванзаконско стање и за то је треба метнути под оптужбу. За тим је говорио Бела Барабаш. У владиним је рукама, да овом стању учини краја, а то би тим лакше могла да учини, што се од ње не тражи да повуче предлог о повећању војног кабинета, већ само да га метне у страну Краљ је био у Будимпешти, но зло није излечено. А наследник престола чак ни једном речи није хтео да удостоји угарске државнике и преставнике јавног мнења. Таковим поступцима не може се ублажити народни отпор. Министар председник прети народносним бауком, као да би народносни посланици могли узети за пример данашње држање мађарске опозиције. Не уљуљушкавајте тако народности, јер ће се приволети томе. И као пример наводи, како је арадски румунски епископ при инсталацији својој на румунском језику здравио цару и на немачком језику поздравио заступнике војске. У рукама је владе лек, нека буде паметна и нека избави овај болесни дом.

Немири у Хрватској и Славонији.

Пишу нам из Срема: „Католичког свештеника из Сланкамена Крешимира Томљеновића су опет ставили у притвор код суда у Ст. Пазови и то у вече у петак 22. маја. Ово је извео истражни судац, пристав др. Шашел уз асистенцију два оружника, при чему се налазио у Н. Сланкамену и управитељ кот. области пазоваче, Никола Жажинец.

У недељу 24. маја 1903. су преслушани код истог суда као сведоци Фрања Волф општ. начелник из Инђије и Сима Деврња, општ. бележник из Добринаца. Дошли су колима суду и суочени су са

Томљеновићем, јер су им искази противречни.

У вече у недељу 24. маја 1903. отпраћен је Томљеновић са два оружника у Загреб судбеном столу а тим влаком је путовао и сремски поджупан у Вуковар, управитељ пазовачке котарске области и Никола Петровић из Ст. Пазове, који се око чиновника увек врзе. Ово је учињено усљед предлога државног одветника загребачког, те што је судбени сто загребачки у Тројединици једино надлежан за дело, које се приписује Томљеновићу.

У Сланкамену и целом Срему је највећи мир, па се чуде сељаци, да се неко из Срема због каквог буњења гони, и затвара".

* * *

Будимпештанске социјалне демократе одржале су прекјуче збор, на коме је више говорника одобравало изгреде у Хрватској. Прихваћена је резолуција, у којој се изјављује, да народна скупштина протестује „против насилног и суровог угњетавања хрватског народа", и да потпомаже, да се испуне потраживања Хрвата.

Ухапшене социјалисте Кораћ и Букшег предани су државном одветништву.

У околним местима око Ријеке, тако у Гробнику, Дроги и другима дошло је у суботу у вече до великих демострација, тако да је тек војска могла да учини ред. У Гробнику се пронео глас, да хоће да ухапсе жупника, па су сељаци скочили, да то спрече и напали на општину и школу, где су полупали сав намештај. У Дроги опет напао је свет на жупника, кога тамо не волу, па је он пуцао кроз провор у ваздух на што је дошла војска и жупника ослободила.

Краљ је прекјуче примио бана у аудијенцију, која је трајала читав сат, по том је бан отпутовао преко Будимпеште у Загреб

При прекјучерашњој поновној демонстрацији бечких словенских ђака ухапсила је полиција 11 ђака и казнила их полицајно.

* * *

Званично се потврђује, да краљ није хтео да дозволи аудијенцију далматинским посланицима, и то на предлог министра председника Кербера тога ради, што се не могу аустриски држављани притуживати на унутарње ствари земаља круне угарске.

Далматински посланици држе у Бечу непрестано конференције и закључише да поново оду министру председнику Керберу, пошто је он изразио жељу, да му опет дођу. Прво се вођало о банову интервију са дописником „Франденблата" те је констатовано, да се њихова извешћа не слажу са бановим наводима, али да се из другог дела интервјуа да је извађати, да је садашњи покрет у Хрватској и Славонији оправдан. Становиште, које у ствари молбе за аудијенцију заузима мађарска полузвенична штампа са свим је неисправно, што се тиче државно-правног одношаја Далмације спрам Хрватске и Славоније, а даље спрам Угарске. Далмација defacto припада Аустрији, али de jure (поправу) Хрватској и Славонији, јер и загребачки сабор носи наслов „Хрватско-славонско-далматински" сабор, чега се ради мора Далмација сматрати саставним делом Угарске. Краљ је крунисан за краља Угарске, и за краља Хрватске и Славоније, чега ради је и исправа о крунисању хрватски састављена. Када су далматински посланици тражили аудијенцију у краља, нису они њу тражили ни од аустријског цара, ни од угарског краља, него једино од краља Хрватске, Славоније и Далмације, кога они сматрају својим законитим краљем.

Закључили су по том, да се захвале свима оним многим местима која су их телеграфски поздравили, а по том су издали о своме саветовању коминике (изјаву), у коме набрајају, шта су урадили, и да су они само из хуманитарних разлога тражили аудијенцију и не ће да се аустријска влада меша у догађаје у Хрватској и Славонији.

Ону, сада већ од кабинетске канцеларије одбијену молбу за аудијенцију потписали су 32 посланика из Далмације, Истре и Трста.

У Задру, Сњету, Дувровнику било је народних скупштина и зборова, на којима се оштро протестовало против система владања у Хрватској и Славонији и изјављивале симпатије демонстрантима.

Дубровачком збору изјавили су и бокешки Срби да осуђују поступак угарске владе, и да симпатишу жртвама.

У Љубљани је, у градској дворници одржан велики протесни збор коме је председавао посланик др. Фери, и на коме се врло оштро протестовало против начина владања и упропашћивања народа у Хрватској и Славонији и изразиле симпатије жртвама. После је дошло до бурних демонстрација којима је учествовало до 6000 људи. Морала је интервенисати и полиција и жандармерија, те су више њих ухапшени. Демонстровало се после и против ових последњих, што заједничка војска удара на браћу у Хрватској и Славонији.

Прекјуче су љубљанској полицији јавили, да се обесио један човек на лампи, у једној од најживљих улица. Када је полиција тамо отишла, нашла је обешећог једног лутка од сламе, који је личио на бана грофа Хедерварског. Лутак тај одмах је уклоњен.

Догађаји у Старој Србији и Мађедонији.

Пораз Арнаута код Дечана.

Како из Цариграда јављају потврђују се вести, да је турска војска потукла Арнауте, које су били опколели манастир Дечане.

Похватане арнаутске вође.

По турским извештајима пошло је војсци за руком да похвата све арнаутске вође, које су хтеле да се бегством спасу из Ђакова.

Извештаји порте.

Порта је исцрпно известила цариградске посланике руског и аустро-угарског о најновијим борбама са бугарским мађедонским комитетима. Њено је уверење, да ови неће престати за борбом, да је даљи рат неопходан и де ће турска војска још доста времена морати остати у Мађедонији и Ст. Србија.

Пораз усташа.

Из Битоља јављају, да је турској војсци после много их напора пошло за руком да до ноге потуче оне чете Сарафовљеве и Закаларове, које су се до сад костурском срезу бориле против турске војске.

Парастос пок. Шчербину у Никшићу.

Ориг. дописс „Застави".

Никшић, 4. маја 1903.

Данас се навршило четрдесет дана од како је овај славни Рус пануо на Косову као жртва Турске самовоље.

Често идем у цркву. Али јутрос, при литургији, примјетим да не бјеше као обично. Некако у цркви готово све сами Ерцеговци. Бого мој шта ово значи? питао сам се у себи и никад да дођем до рачуна. Обратим се на десну страну ал код мене мухамеданац Ерцеговац, у доста богатом руху, побожно стануо па гледа предасе. Ово ме још више заинтересова. Даље нијесам могао издржати већ се у судих и упитах мога комшију мухамеданца:

— Твога ти дина, шта ово значи да сте се сви Ерцеговци, који сте у Никшићу сакупили јутром у цркву?

— Дина ми, дајемо парастос ономе Москову Шчербину та је погинуо на Косово.

Сваку је ријеч изговарао тако тихо да сам га једва разумио, али кад помену Косово ту удари јаче.

Лице му изгледаше више тужно него озбиљно. Ах ко зна шта је у овоме трену мислио, овај негда добар јунак а сад побожан мухамеданац! Ко зна зашто је онако јаче удрио на ријеч Косово. Ја нијесам могао да завирим у његову душу, али његово тужно лице, она озбиљност и побожност, дало ми је повода да сам мислио: да је на његовој души и срцу некакав велик терет.

Стио сам да мислим о његовој судбини али попа започе лијепу бесједу о животу пок. Шчербина. У тој бесједи бјеху написане крупне ријечи: Цар, Књаз, Русија, Шчербина, Раја, Ерцеговина јарам и т. п. Мене спопаде нека туга и јад. Срце ми се стезало да пукне. За час а моје мисли одлетеше далеко далеко, и заустависше се на то наше жалосно Косово. Ту ми је богата машта изнијела пред моје очи, да сам видио српску круну ђе плије у крви. Отле ме мисли одведоше у славној Ерцег земљи, па сам и тамо гледао како бијесни турчин: вјеша, сјече, боде, набија на коље, пали, роби и све тамани што је Српско. Суве ми потекоше, стио сам и даље мислити али нијесам могао. Па и да сам могао зар смијем даље мислити. Па и да се смије зар је какве асне мислити данас кад је већ јадном српству дошло близо краја. О јадни Србине да ли ће те кадгод огрејати оно Душаново сунце!

Гледам како се Херцеговци скрушено моле Богу за душу онога великана Руса.

Осим Стојана Ковачевића, који је двјема силним државама много јада задао, ту бјеше још и оних витезова, који су негда били сердари, официри и барјактари па и прости војници који све, све чињаше али — за другога!

Е, па ко би могао а да се не заплаче кад дубље завири у судбину ових великана, овога народа, кога свак заборави осим мале и сиромашне Црне Горе, која је у свакој прилици са својом браћом Херцеговцима дијелила зло и добро!

Питао сам се: Зашто Херцеговци дају парастос Шчербини? Је ли за то, да се Шчербина, мученик двадесетога вијека, помоли Богу за њих и њихову домовину, или за то, да добри Бог заштити јадну рају турску?

Можда за обоје.

Кад сам изишао из цркве, стари Стојан, уморан од дугог стојања сједе на један гроб и дубоко уздахну.

— Јеси ли уморан, чича? — упитах ја.

— Ко!... ја?... Кад се ја уморим онда знај, да ми је нестало наде; а коме нестане наде, тај је живи мртвац... Не, синко! Још Стојан може.

— Па онда, зашто си тако дубоко уздануо?

— Бога ми, синко, имам и зашто...

Разумио сам га. Поздравих га и пођох кући. И ево ће вам пишем ове два сухопарна слова: како су Херцеговци у Никшићу дали парастос за упокој душе Глигорија Шчербине.

З.

Кога мрзи народ?

Било је кад су сељаци крижевачког котара упали у двор велепоседника Фодроција. Разбили су му врата, рушили и испреметали све и учинили му велику штету. Мислили су, да је тамо сакривен бан.

Чим се Фодроци избавио, отишао је у Загреб бану, да му се потужи, потражи заштите, па и накнаду за штету коју је претрпео.

Бан га је на почетку искрено сажалио, обећао му је заштиту, али није хтео да зна о проглашењу преког суда, а још мање о буди каквој отштети. Откуд новаца за то? — питао је.

А кад је велепоседник бранио и даље своју ствар и говорио о потреби преког суда, рече му бан прилично огорчено: — Ако ћемо да завиримо дубље у ствар, онда вам морам рећи, да ће ту бити и ваше кривице. Цео догађај сведочи да сте ви јако омражена личност код народа, јер зашто би иначе сељаци нападали баш на вас.

— Имате право, преузвишени, одговори Фодроци. Они ме заиста мрзе.

— Ето видите!

— А рекли су и зашто ме мрзе. Мрзе ме, што сам био ваша верна присталица, али ма колико да ме мрзе због тога, ипак нису дошли да се свете мени, него су тражили у моме дворцу — Вас.

И кад је описао велепоседник све појединости оног нападаја на његов двор — како су тражили по дворцу читаве сате скривеног бана, онда се променула ствар и над крижевачким котаром одмах је проглашен преки суд.

Одмах је било: — Е кад је тако, онда је друго нешто!

Лом.

Вести из места и са стране.

† Војвода Пеко Павловић.

На Цетињу је умро 3. о. м. Пеко Павловић, један од највећих јунака и војсковођа. Име Пеке Павловића је довољно познато и нашем свету, нарочито из херцеговачког устанка 1875. године као и из црногорско-турског рата.

Пеко Павловић био је неодољиви и неустрашими јунак. О њему се може слободно рећи, кад дође бој, беше тешко у њег' и гледати, а камо ли мегдан делит с њиме. Но он се показао и у херцеговачком устанку и у времену црногорско турског рата, као велики војсковођа.

Дервиш паша није му могао досадити ни са 5000, доцније ни са 16.000 војске. Турци су мислили, да је кривица до Дервиш паше, те именоваше Реуф пашу, но он прође још горе но Дервиш. Сменуше и Реуф пашу, а поставише за главног заповедника херцеговачке војске Муктар пашу, који је располагао с пролећа 1876 с 22.000 војске. Познато је, како је Пеко Павловић дочекао Муктара у крвавој Дуги код Пресјеке, потукао га до ноге и отео му товаре.

Зато је после кнез Никола, кад уђе и Црна Гора у рат, потврдио војводство Пеки Павловићу и именовао га главним заповедником херцеговачке усташке војске.

Пеко Павловић је и у српско-турском рату, као и пре херцеговачког устанка чинио чуда од јунаштва и показивао велику вештину у тактици и стратегији, али је у херцеговачком устанку крунисао свеколико своје деловање. Јер у Херцеговини за време устанка Пеко није могао држати увек на окупу своје усташе. Није имао чиме да издржава толику војску. Он је са неколико стотина друга био на окупу, а војска му се разилазила кућама и радила. Тек кад би затребало, онда је Пеко послао улаке да сакупе војску и у напред је удредио одакле који да нападну, што је увек стало Турке — изгубљене битке. При бој на Дуги сакупио је Пеко около 6000 усташа, и унапред је удесио и срачунао сигурну турску погибију.

Пеко Павловић родио се 1822. године у Кичеву (Црној Гори). Од младости служио је као перјаник код кнеза. Борио се на Васојевићевима, а на Грахову (1858 године) ускочио је са својом дружином први у шанац турски. За тим се борио у херцеговачком устанку 1860—62. После потоњих ратова, пресели се у Србију, па у Бугарску и Русију. Но измири неке своје рачуне на Цетињу и врати се у Црну Гору, где је уживао све до смрти пензију и потпору. Последњих година је тешко боловао од костобоље, а беше и ослепио. Пеко беше и као човек душеван и поштен. Много је задужио свој народ, те и ми с болним срцем завршујемо ове редове: Нека му у том народу остане вечити спомен, као што ће и остати!

Парастос Шчербини.

Јављају нам, да је у Белој Цркви одржан у недељу 11. овог месеца свечан парастос заслужном брату Русу, Шчербини, који је мучки погинуо у Косовској Митровици. Црква је дупком пуна била, интелигенције слабо, али зато више женска света и сељака из околине. Појала је дружина српског народног позоришта, а служили су осим проте, капелан протин г. Болгарић, парох из Крушчице г. Максин и златички калуђер г. Влаовић Говор, који је држао прота г. Цијук, био је дирљив и при крају су се у више пута одазвали присутни са „слава му!“ и „вечна му успомена била!“ По парастосу се раздавало кољиво.

Јевропски новинари на Балкану.

Београдска „Слога“ јавља:

„Садашњи важни догађаји на Балкану, толико су судбоносни по будућност српскога народа, привукли су пажњу целога европског новинарства, које је послало своје представнике, нарочите дописнике у важније центре Старе Србије и Маћедоније. Од важнијих европских листова налазе се сад у тим српским земљама ови представници, који у својим дописима и телеграмима извештавају европску читалачку публику о догађајима: Paul Howel од Лондонског „Times“а; — L. Cahn од Париског „Temps-а;“ — M. Molhi од „Agence Havas“; — M. Monroe од Лондонског „Morning Post“-а; — Freg. Moory од „Nev York Tribune“; — Г. и Г-ђа Braidsford од енглеског „Manchester Gwardiana“; — Г. Штајнхарт од „Voss. Zeitung“ и Лондонског „Dail Mail“-á; — Иван Повољни од Париског „Nord“-а, и руских листова „Свјете“, „Москов. Вједомости“ и руске северне телеграфске агенције у Петрограду; — Г. Дубјенски-Вожин од руског „Нов. Времена“; — Fr. de Jessen, дански публициста, од „Nationaltidende“; Јосиф Ивановић од „Budapesti Hirlap“-а и Бечког „Zeit“-а; Földi од „Magyarország“-а; — Дојчин од чешких „Narodni Listy“; — Gebauer од „Neue Preie Presse“; и француски новинар Ponzé — Од српских листова заступљени су својим дописницима „Уставна Србија“, „Трг. Гласник“ и новосадска „Застава“; — њихов је извештач Дојчин.“ (Г. Дојчин није нама познат, међу тим имамо ми тамо више дописника. Пр. ур. „Заставе“.)

Управник Народног Позоришта у Београду.

„Т. Г.“ јавља: Драгомир Јанковић, секретар министарства спољних послова и пређашњи драматург, постављен је за управника Народног Позоришта. У г. Јанковићу позориште добија једном стручног и способног управника.

Занесеност или обест.

Готово дође човеку у главу да тако назове оне силне претеране „шпортове“, који су данас на дневном реду. У новијем времену нарочито су на гласу „шпортови“ са аутибилима, и ако су при свакој таковој утакмици многи платили главом. У Паризу је опет ово дана био на дневном реду шпорт са аутомобилом. Утакмица је гласила од Париза до Мадрида. До близу 200 кола отпочела су утакмицу. Но одмах још у почетку десиле су се толике несреће, да је француски министар унутарњих послова одмах зауставио ту трку и утакмице са аутомобилима на француском земљишту забранио у опште. Од Париза до Бордоа и Ангулема срушило се много аутомобила, двоје троје платило је главом, а више их је тешко рањених и т. д. Један се аутомибил изврнуо, што је хтео у трку своме да заобиђе једно псето, што је искрсло на пут, други је прегазио жену, трећи се сурвао у јаругу, пети ударио у дрво, а шести се запалио, кад је хтео да пређе жељезничку пругу и власник његов је изгорео. Паметно је урадио француски министар што је ову утакмицу забраном својом осујетио, иначе ко зна, колико би њих до краја још платили главом. Свет је врло узрујан због ових несрећа и хвали поступак владе.

У Лондону је опет при такој једној утакмици ујурио аутомобил у редове гледалаца, те два човека на место убио а 10 тешко ранио. Као што се види свака претераност се свети.

Српско-Дубровачка Библиотека.

„Дубровик“ пише: „Као попуну листу „Дубровнику“, „Срђу“, календару „Дубровнику“ покренули смо и „Српску Дубровачку Библиотеку“. Као прва књига ове библиотеке изашла је: Повјест Дубровачке Републике, њемачки написао Кр. Енгел, превео, опаскама попратио и надопунио Иван кан. Стојановић. Цијена кр. 4, с поштом кр. 4·50. — Као друга књига исте библиотеке: Пјесме Дидака Пира. Цијена кр. 1, с поштом кр. 1·20. Књиге Српске Дубровачке Библиотеке добијају се у Српској Дубровачкој Штампарији“.

Аутомобил у Црној Гори.

У прошлу суботу стигао је на Цетиње аутомобил за управу поштанску, којим ће се чинити покушај неби ли се могло заменити на тамошњим путевима колским, употреба садашње вожње коњима. Ови ће се покушаји вршити Котор—Цетиње, Цетиње—Ријека—Подгорица—Даниловград—Никшић. Аутомобил је сграђен у Паризу и одговара најбољем систему; врло је солидан са покровом одозго, и може примити 9 особа. Машина му је од 16 коњских снага. Пут од Цетиња до Никшића прошао је тај аутомобил, при покушају за пет сати 45 мин. Према овоме се види, да аутомобил може са успехом радити на линији Цетиње—Никшић, јер је приближно чинио 20 килеметара на сат, дочим данашњи дележанс из Никшића на Цетиње, и ако употребљује добре и издржљиве коње, за 12 сати са променом коња на три места, те чини једва 9 километара на сат.

Сићевачки дуван.

До сад су познати били као најбољи српски дувани: Бајиновац и Алексиначки; а сад нам јављају да је ванредан успех постигнут и са сађењем дувана у околини сићевачкој близу Ниша, и то на местима где су пре били богати сићевачки виногради. Дуван сићевачки од прошле године оцењен је као један од најбољих, што је побудило и Управу Монопола и сопственике у Сићеву да ове године расађују дуван тамо у много већој мери, него прошле и претпрошле године. „Т. Г.“

Брзојави „Застави.“

Стигли 13. маја

Сел о опструкцији.

Будимпешта. У конференцији либералне странке изјавио је Сел, да се отпор опозиције може скршити само одређеним, непоколебивим, истрајним отпором. Борба ће у лето бити тешка и жестока и физички ће захтевати многе жртве. Али ова борба водиће се у име великог начела. Либерална странка примила је ову изјаву Селову са допадањем и одобравањем.

Из угарског сабора.

Будимпешта. Јутрос био избор квотне депутације. Кошутова странка није гласала. За тим продужена расправа о извештају екс-лекса. Посланик Хорват, кошутовац, говори против.

Борба у Маћедонији.

Цариград. У Смерденчу била жестока борба између Бугараша и Турака. Турци су порушили топовима сво село. Бугараша погинуло око 100.

Трговина.

НОВИ САД, 13. маја 1903. године. Пшеница прве каквоће нова 7 фор. 30—— н. Пшеница средња 7 ф. 10—20 н. Пшеница лакша роба 7 ф. ——— н. Наполица — ф. н Јечам 6 ——— ф. Зоб 5·60—70 ф. —— н. Кукуруз у зрну 6 ф. 10—20 — н. у зрну нови — ф. ——— у клипу — ф. ——— н.

Маст 74 фор. Сланина сува 74 фор. дебела пањена 74 фор. Све од 100 килограма.

Свињи угојени тешки	44—45 нов.	живе
„ средњи . .	42—43 нов.	мере
„ лакши . . .	40—41 нов	

Све од 1 килограма.

*

Званичне белешке будимпештанске берзе.

12. (25.) маја 1903.

Поред живље понуде и живље проће цена је непромењена — У промету је било 30.000 метарских центи.

Пшеница банатска, продано 1500 каквоћа по хект. од 76 до 82 цене од 50 килограма 7 кр. 85 пот. до — н. — пот. потиска, продано 2200 м. каквоћа по хектолитру од 78 до 82 цена од 50 килограма од 7 кр. 65 потура до 7 кр. 95 п. пештанска, продано 1750 м. м. каквоћа по хект. од 95 до 80 цена од 50 килограма од 7 кр. 90 пот. до 8 кр. 20 п.; бачка, продано 4000 м. м. квк. по хкл. од 76 до 78, цена од 50 кр. од кр. 8 п. до $2^1/_2$ кр. — п. — Све на три месеца.

Раж, 800 продано м. м. цена од 50 кгр. од 6 кр 70 п. до 6 кр. 75 п.

Јечам, продано 650 м. од кгр. од 6 кр. 05 п. до 6 кр. 10

Зоб, продано 300 м. м. цена од 50 кгр. од 5 кр. 95 п. до 6 кр 17 п.

Шљиве, босанске 50 кгр. од 13 кр. — п. до 16 кр. 50 п.; славонски пекмез 50 кгр. 17 кр. 50 п. до 18 кр. — п. српски пекмез 15 кр. 50 п. до 16 кр. — п.

Кукуруз продано 2550 цена од 50 кгр. од 6 кр. 40 п. 6 кр. 45 п.

Течај златног и сребрног новца на будимпештанској берзи.

Дукати	11 кр. 31 п
Наполеондори (20 франака)	19 кр. 07 п
Угарска златна рента (од 100 круна) . .	121 кр. 05 п.
Угарска крунска рента	99 кр. 40 п.
Аустријска златна рента	121 кр. 30 п
Немачке државне марке (од 100 мар.) .	117 кр. 15 п
10 фунти стер. (мењачки курс у Лондону)	239 кр. 60 п

Терминска продаја (шлусови).

Жито за мај 1903.	7·75	7·77
Раж за октобар 1903.	6·55	—6·56
Зоб за октобар 1903.	5·50	—5·51
Кукуруз за мај 1903.	6·39	6·40

КУПАТИЛО

Дивно и удобно летње становање Станица јужне жељезн. Палчах, 6 сати од Беча. — Сезона Мај до септебра. —

Rohitsch-Sauerbrunn

Бисер свију купатила.

1902.:

Била је посета 3100 особа (највећи број од постанка.)

13—15 228

Извори „Tempelquelle“ и „Styriaquelle“ стоје најближе Карлсбаду и Маријенбаду. Лековито станиште за болести, стомака, црева, црне џигерице и желудца, при катару делова за дисање, шећерним болестима, камену и болести у бешици. Пространи паркови; за шетњу велике шуме борове и лиснатог дрвећа. 3 велике купаонице за врућу, ладну и минералну воду. — Изврсна музика. Приређивање разних забавних игара. — Разноличан друштвени живот. Брошуре и проспекте разашиље УПРАВА.

Стовариште Ројичког киселјака код Joseph Hoffmann, Budapest, Bathory u. 8.

Пробуђена савијест.

Роман **Ал. Н. Будишчева.**

С руског превео Вељко Лукић-Новица.

(Свршетак.) (42)

XX.

Онда сједе за трпезу, запали свијећу, извади чист табак хартије, замочи перо у мастило, и за часак се замислио. За тим почеше по хартији споро ницати, један за другим неједнаки ретци.

„Његовој високоблагоротности, — писаше Пересвјетов, — господину приставу 3. станице. Овим извјешћујем вашу високоблагородност, да сам ноћу 23. маја ове године, ја, неислужени козак Балеријан Пересвјетов, најприје поробио, а за тим угушио узицом од завјесе, у властитој кући његовој, трговца Прохора Трегубова. А догодило се све на овај начин:“

И Пересвјетов исприча потанко све појединости убијства, не испустивши ни једне ситнице. Затим, кад је свршио сасвим пријаву приставу, узе коверту, метну пријаву у њу, скупа са тек написаним лажним пашушем и писмом Беркутовљевим. Коверту је пажљиво запечатио, затим изишао са писмом у авлију и ушао у дружинску собу. Слуге тек што су вечерале и спремале се да лијежу. Пересвјетов зовну једнога к себи, и предајући му писмо, рече:

— Однеси ово писмо Адријане к приставу; али се пожури, да се не би послије што десило. Јес' чуо?

— Добро, — проговори Адријан чешући се иза врата. — Предаћемо му у руке. Немајте бриге.

Адријан је о себи говорио увијек у множини, кад се разговарао са господом. По мишљењу његовом, тако је било акуратније.

— Гледаћемо, гледаћемо, — шапташе он. — А одговор да вам донесемо или не?

— Не, не треба одговора, — одмахну Пересвјетов главом, — реци, нека сам дође овамо, и са сеоским одборницима, реци.

— Рећи ћемо, рећи ћемо, да вам се није што рђаво десило, Валеријане Сергјевићу? — изненада запита Адријан.

— Не, сад је код нас све у најбољем реду, — радосно се осмијехну Пересвјетов, — измирили смо се већ с њим. Добио је мило за драго. И он нема сад штете, а и ја сам добро прошао!

Он се поново љубезно осмијехну на Адријана и пође лагано из дружинске собе. Послије неколико минута одјахао Адријан оштрим касом к приставу. А Пересвјетов ходаше горе доље по кабинету, размахујући рукама и разговарајући се с неким:

— А сад ме већ можете послије ове пријаве, молим вас, махнути! Па шта? Од мене не можете више добити! Трговачки посао! Банкрот!

По каштo сјео би на столицу и гледао уморна погледа у једну тачку, изгубивши рачун о времену. И од један пут као да га нешто опрљи. Он скочи са столице и ухвати се за главу.

— А шта ја то учиних? — прошапта он. — Наишло на мене лудило.

И од један пут би му необично јасан сав ужас његова полошаја. Пукло му пред очима, мисао почела радити грозничавом брзином, и сво бунило његово као да однесе вјетар. Сјетио се Кубана, јефтиних земаља, могуће среће на земљи, и он све то необично силно зажели. „Та новце сам имао у рукама, — мишљаше он трчећи по соби успламћелим очима, —новце, тријест хиљада! Та то је богатство! И све сам спалио, својим рукама спалио, и својим рукама написао против себе тужбу!“

— А сад робија, окови, срамота, — викаше он ухвативши се рукама за главу, љуљајући се читавим тијелом и трчећи по соби.

— Срамота, срамота! — плакаше он, шкрипећи зубима.

Анушка, са самртничким лицем утрчала к њему у кабинет, али се он већ није ни мало обзирао на њу. И изненада потрча што је игда могао, у шталу, брже боље извео за улар дората, и не седлајући га, бацио му се на леђа, те појурио кроз пуста поља.

— Адријане, Адријане! викаше он шибајући коња крајем од улара.

Хтио је да стигне слугу, да узае од њега издајничко писмо. Ако слуга неда добре воље, загушиће га својим рукама.

— Адријане, Адријане! викаше он из свег грла, машући рукама.

Вјетар му пирио у лице и лепршао полама листерског капута. Мрачна поља лежала непомична. А он је јурио све напријед, све напријед и викао:

— Адријане, Адријане!...

И од један пут сјетио се, да не може никако стићи слуге. Сувише је времена прошло од како је слуга отишао. Он заустави коња и поче прислушкивати. У даљини зачу се како звечи звонце, и њему би јасно, да иду по њега. Сад ће га оковати и изврћи срамоти. Он окрену коња, и истим путем, којим је и дошао, одјури грабом. Тукао је коња ногама, тукао га га шаком по врату, по очима, између ушију, не би ли удесетеростручио његову снагу и брзину. Звечање звонцета допираше до његовог уха и доводило га у јарост. Код капије свог салаша скочи са коња, који се једва држао на ногама, и узаграпце потрча према Трегубовљевој башти. За часак био је већ на обали Калдајса, на истом оном мјесту, гдје је потопио Трегубова у воду. Калдајс се сав запушио и тешко дисао, као заморено кљусе. Пересвјетов обазрио се око себе, унаоколо бјеше мрак, тек ниже његових ногу таласала се вода. Он поче прислушкивати, и зачу гдје звечи звонце негдје код његовог салаша. То га доведе у срџбу.

— Настја, Настењка! — викну он изненада у сав глас.

Али се њему одазва једино звечање звонцета.

Пересвјетов се згурио, као да га је неко ошинуо камџијом.

У љутини здерао је са себе капут, и сад му се око заустави на камену са танким дршком по средини, као гвожђа, којима се вјежбају гимнастичари. Он развеза појас којим је пасао чакшире, и зграбивши тај камен, привеза га појасом к трбуху. Бојао се да неће имати толико снаге да потоне.

— Настењка, — зовну он поново тужно, гледајући унаоколо помућеним очима.

Лице му поцрнило. Чекао је жену. Да је она дошла, био би је опасао својим појасом, да скупа потону. Али жена не долажаше. Пошљедњи пут зачу звечање звонцета на свом салашу, и зажмиривши, скочи у вир. Његово тијело поче тонути у воду. Калдајс запљусну му лице мутним таласом. Хтио је да викне „Настја“, али викну:

— Прохор!... Прохор Јегорић!...

И пође лагано на дно. Но ипак, још се дуго видјело тјеме његово, и Калдајс се играо његовом косом, као метлицом од трске. Напошљетку нестало и косе.

Борова 1903.

За предстојеће школске испите

препоручујемо црквеним општинама и школским властима, као најбољи дар српској деци о испитима

„НЕВЕН“

за 1901/02. годину укоричен

ЦЕНА 5 КРУНА.

„МЕЂНЕВЕНЧЕ“.

Трећа читанчица од чика Јове.

Цена 40 потура.

Већим поруџбинама дајемо 30% рабата, а исте треба упутити на

КОСТУ ЛЕРУ

главног повереника друштва „Рад“ у Нови Сад, (Ujvidék).

НАГРАДНЕ КЊИГЕ ЗА МЛАДЕЖ.

За наступајуће испите као дар добрим и примерним ученицима имамо велики избор преко 250 разних наслова

НАГРАДНИХ КЊИГА

ЗА МЛАДЕЖ

од чика-Јове, чика-Стеве, браца-Јове, као и од Шмита и Хофмана и других писаца за омладину.

Нарочито нека су препоручене књиге: **Бесцен благо народа српског, најлепше српске народне приповетке из збирке славног скупљача српских народних умотворина Вука Ст. Караџића:**

Књига I. са 22 јуначке песме. Књига II. са 20 јуначких песама. Књига III. са 26 народних приповедака. Књига IV. са 14 песама о бојевима и војевању за слободу српску из године 1804—1815. Књига V. са 19 најлепших старинских јуначких песама. — Књига VI. са 25 јуначких песама из српског хајдуковања и борбе за крст часни и слободу златну.

Све ове књиге формата су велике осмине и око 10 табака. **Цена је свакој само 30 новчића (60 потура).**

Ко год више од ових књига купи **добија 50 постотака** премије у књигама по сопственом избору.

Наш велики каталог шаљемо на захтевање бадава и о нашем трошку.

Српска књижара и штампарија

Браће М. Поповића

1— 351 **Нови Сад.**

Тражим место у пољопривреди за

ИШПАНА,

почем сам свршио економску школу. Ожењен сам, без деце; говорим српски, мађарски и нешто немачки. Обратити се ваља на администрацију „Заставе“. 352 1—3

Оглас дражбе.

Делиблатска српска црквена општина расписује стечај ради реновирања парохијског стана на основу направљеног предрачуна, а прорачун је следећи:

1.) Зидарски рад . . .	К	897·38
2.) Дунђерски рад . .	К	115·—
3.) Столарски рад . . .	К	404·84
Укупно . . .	К	1417 22

Лицитација на мањак за горње оправке ће се 21. маја (3. јуна) 1903. год. по подне у 3 сата у општинској писарници одржати. Прорачун (за оправке) свагда се могу код општинског перовође видети. Лицитанти дужни су 10% од одређене своте у име пишманлука положити и то пре лицитације.

Општина задржава себи право поверења.

Из седнице црквеног одбора српске православне црвене општине делибатске држане дана 1. (14.) маја 1903 год.

Пера Д. Ивачковић перовођа. **Никола Лазарев** председник.

346 3—3

СОМБОРСКИ

ОВЧИЈИ СИР

најбољи, који је са свог доброг гласа већ у свима крајевима света признат, да спада међу прве и најбоље сиреве, може се добити у главном стоваришту обилно снабдевене мешовите трговине

ДУШАНА ДАЉЧЕВА

КОД ДАЉЦА

у СОМБОРУ (БАЧКА).

Одпрема поштом и жељезницом у дрвеним качицама изнад 5 кила, а уз најјефтинију цену.

Савремене цене сиру, даје по жељи франко. 280 8—10

БИРТАША

под рачун треба Лазар Станковић у Ст. Стапару.

Бирташ мора знати говорити поред српског, немачки и мађарски. Жена треба да је добра куварица. *Кауције мора положити 400 круна*, а пиће плаћа кад источи. — Поред бирцуза има и касапница, те је потребно, да је бирташ уједно и касапин. **Опширније усмено у Стапару.** (Ó-Sztapár, Bácska.) 291 5—10

Највећи добитак је у случају 600000 марака | Објава среће | За добитке јамчи држава.

ПОЗИВ НА УДЕЛОВАЊЕ

у изгледу на згодитке, велике лутрије за коју држава Хамбург јамчи, у којој се мора за извесно

11 милиона 306.390 марака добити.

Главни добитци ове корисне новчане велике лутрије сљедећи су: као највећи згодитак је у срећном случају 600000 марака

1 премија	од	300,000 М.	1 згодитак	од	40,000 М.
1 „	„	200,000 „	4 „	„	30,000 „
1 „	„	60,000 „	5 „	„	20,000 „
1 „	„	50,000 „	2 „	„	15,000 „
2 „	„	40,000 „	16 „	„	10,000 „
1 „	„	35,000 „	55 „	„	5,000 „
1 „	„	30,000 „	103 „	„	3,000 „
1 згодит.	„	100,000 „	155 „	„	2,000 „
1 „	„	80,000 „	616 „	„	1,000 „
1 „	„	60,000 „	14 „	„	500 „
1 „	„	50,000 „			

1022 згодитка по 400 марака.

Ова лутрија, која је подељена у 7-класа има свега 115,000 срећака са 55,755 згодитака и 8 премија, те тако скоро свака друга срећка мора за извесно добити.

Пажње је вредна та околност код ове лутрије, да се премије, код сваке класе могу добити, а не само код последње, као што је то досад било.

Највећи згодитак је у случају среће у I класи 50,000 марака; II класи 55.000 марака; III класи 60,000 марака; IV. класи 70,000 марака; V. класи 80 000 марака; VI. класи 90,000 марака у VII класи 600,000 марака.

Цене срећкама, у I. класи, којима је вучење званично одређено, коштају: Цела срећка 7 марака; пола срећке 3·50 мар.; четврт срећке 1·75 марка.

За даље класе, цена срећака, као и са државним грбом снабдевене извлачне планове, шаљу се на захтев бадава и плаћеном поштарином.

Свакој мојој муштерији после извлачења шаљем званичне листе о извученим срећкама.

Исплаћујем и разашиљем добивене своте тачно и под чувањем тајне.

За поручбине молим одма

а најдаље до 28. маја п. р. о. г.

по поштанској упутници новце послати са поверењем

на банкарску кућу

САМУИЛА ХЕКШЕРА стар.

380 5—10 у Хамбургу.

ВЕЛИКА

ШТАМПАРИЈА И КЊИГОВЕЗНИЦА

Ђорђа Ивковића

У НОВОМ САДУ

у дунавској улици, у сопственој кући

снабдевена са 7 машина, које креће **гас-мотор**, а уређена *најновијим модерним и сецесије словима, украсима* и *шарама* сваке врсте, израђује све **штампарске и књиговезачке послове** брзо, тачно и на највеће задовољство, а све по цени јефтиније него игде. 160 11—25

ПЕРО ДЕСПИЋ

Главно заступништво Краљ Српске Извозне Банке за Аустрију, повереник Српске повртарске задруге у Новоме Саду за Аустрију и Немачку.

БЕЧ, Obere Donaustrasse Nro 93.

Адреса за брзојаве: DESPIĆ, Dianabad — Wien.

Прима у комисион све земљорадничке и др. производе (као: жито, суве шљиве, кекмез, воће, јаја, коже итд.) — Врши набавке за рачун Срба увозника у свима фабричким производима. Даје обавештења сваке врсте. Услуга кулатна. Провизиона стопа умерена.

Адреса за пошиљке: **Pero Despić**, II. Obere Donaustrasse 93. Wien Staatsbahn. 343 4—

ИЗВРСНО СВЕЖЕ

ПОВРЋЕ и ВОЋЕ,

зелен грашак шећерац, крупац у мехунама, ротквице месечарке, келерабе, першуна, шаргарепе итд.; трешања, вишања, крушака и т. д., шаље се у малим количинама поштом у котарицама (Postcolli) до 5 кила повуком (per Nachnahme). — У таковој пошиљци могу више врсти воћа и поврћа упаковано бити.

Брано поврће и воће бере се и одмах се пакује у баштама наших задругара-произвођача, да свеже приспе до опредељена места.

Ценовник шаљемо на захтев бесплатно. Цене су врло умерене. (Произвођачке цене.)

Препоручује потрошачима

Српска повртарска задруга

3— 347 **у Новоме Саду.**

Нашим трговцима на селу, у којим нема воћа и поврћа, уступали би заступство уз лепу провизију да купе налоге, па да робу за њихове муштерије преко њих шаљемо.

Само 6 круна

кошта прави американски

Anker-Roskopf-сат

(Antimagnetić)

од **НИКЛА** тачно урађен по овом цртежу.

Петгодишња гаранција

Nickel-Anker-Roskopf-сат, антимагнетик, са лепим емајл фонда плочом за бројеве (Zifferblatt) није никако од папира, и који се једаред у 36 сати навија, те је са своје трајности и добрим ходом најбоља и најомиљенији сат за штрапац и тога ради се нарочито препоручује г.г. официрима, жељезничким чиновницима, жандармерији, кондуктерима, финансима, машинистима и свима, који желе да имају јак сат за штрапац, а који кошта **само 6 круна.** — За тачан ход гаранција за 5 година. Ако се не допада, може се изменути или вратити новац натраг. Разашиље са поузећем (Nachnahme)

General-Vertretung der ersten amerikanicshen Uhrenfabriken

код. ц. кр. трговачког суда протоколисана фирма

J. H. RABINOWICZ, Wien, VII. Lindengasse 2 Z. N.

359 1—3 Лиферант Задруге чиновника држ. жељезница у Аустрији.

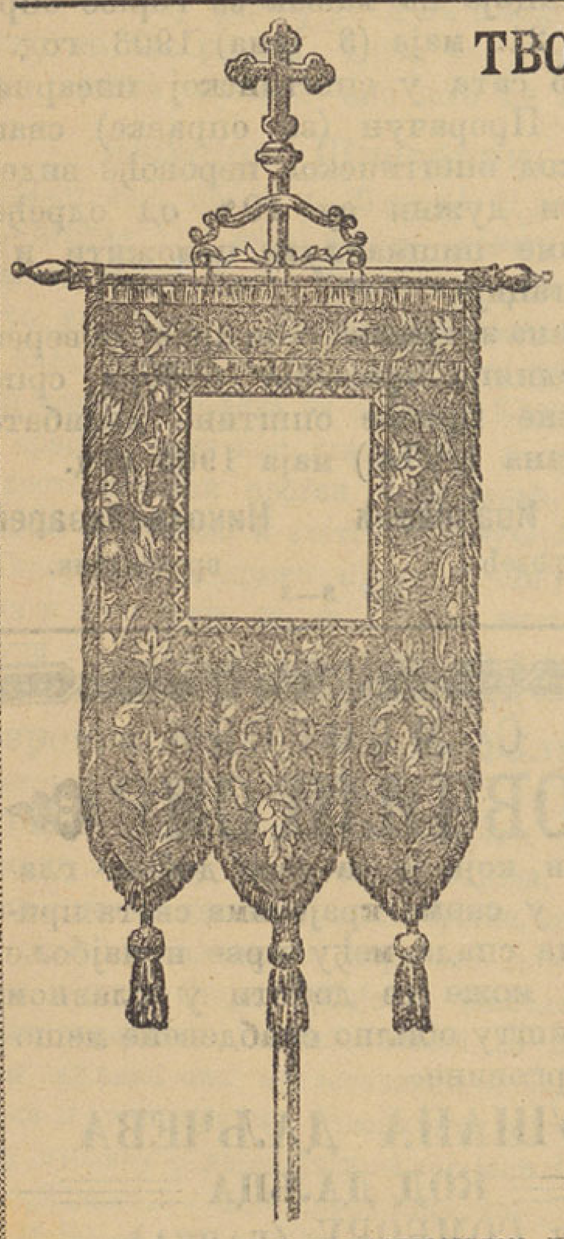

ТВОРНИЦА СВИХ СРПСКО-ПРАВОСЛАВНИХ ЦРКВЕНИХ УТВАРИ

МИЛАНА ИВКОВИЋА

У НОВОМ САДУ (UJVIDÉK)

ћошак главне и дунавске улице.

На знање!

Част ми је сл. српско-правосл. црквеним општинама, преч. г.г. свештеницима о српској публици учтиво на знање дати, да сам своју

творницу српско-православних црквених утвари

знатно проширио, то примера ради наводим овде поједине артиклове и цене, као

Одежде светле од круна 40, 50, 60, 70, 80, 100, 150, 200, 300, 400, 500, и т. д. —
Одежде црне од круна 40, 50, 60, 80, 100 и 200. —
Барјака (литија) од круна 40, 50, 60, 70, 80, 100, 150, 200, 300, 400, 500, 600. итд.
Црквених барјака од кадиве (свиленог сомота без везних слова од К 200, 300, 400, извезених са златним словима од К 500, 600, 700, 800, до К 1500 и
Полилеје (Лустера од К 40, 60, 80, 100, 150, 200, 300, 400, 600 итд.
Свећњака за часну трапезу од кина сребра или од жутог метала, ком. од 10, 15, 20, 30, 40, — Свећњака од кованог гвожђа пред олтар, висине 150 цм. у дивот изради, ком. од К 60, 70, 80, 100. Црквених кадионица од 20 до 60 К од кина сребра. — Црквених кандила од 12 до 60 К од кина сребра. Светих православних икона по строго православном типу све масном бојом и руком израђене од 12, 16, 24. К.

Осим горе наведених а све друге црквене утвари израђујем.

Даље г.г. свештеницима шешира, камилавки, ћелепуша и појасева.

На захтевање п. н. муштерија шаљем нацрте, мустре, прорачуне ценовнике бесплатно, франко.

Главна ми је задаћа била, да као — Србин — усредсређеним радом, савесном и поштеном израдом, а уз цене саразмерно најјефтиније себи и творници својој извојујем највеће поверење и наклоност од српскога народа, а да сам тежњу ову моју за кратко време свога опстанка и постигао, сведоче многе поручбине из најдаљих крајева где Срби живе, као из Далмације, Босне и Херцеговине, Старе Србије, Црне Горе и чак из Америке.

Пошто идем за тим, да Србима дадем прилике, како би од правих српско-православних црквених утвари и до лепих и уметничких, по типу православарном израђених св. икона доћи могли, то се, — као Србин — надам — да је ближи брат брату и свој своме, с тога молим како моје старе, тако исто и нове муштерије, да ме скојим поручбинама обилато потпомогну а ја ћу се потрудити, да то поверење поклоњено ми, верно и тачно и у будуће одржим. 39 14

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваровић. Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.